

речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами :
Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 3
[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02>.

3. Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_792.

4. Трудности и успешные виды практики в деле противодействия незаконному изготовлению и обороту огнестрельного оружия, его составных частей и компонентов, а также боеприпасов к нему и меры по содействию осуществлению Протокола против незаконного изготовления и оборота огнестрельного оружия, его составных частей и компонентов, а также боеприпасов к нему, дополняющего Конвенцию Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности : материалы Конференции участников Конвенции Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности (Вена, 26-28 мая 2014 года). – 25 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
http://www.unodc.org/documents/treaties/organized_crime/2014_CTOC_COP_WG6/CTOC_COP_WG.6_2014_2_R.pdf.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь; ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

Чаплинська Юлія Анатоліївна
доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ ДВОХ РАНИШЕ ДОПИТАНИХ ОСІБ ЗА УЧАСТЮ ПІДОЗРЮВАНИХ

У кримінальному судочинстві одночасний допит раніше допитаних осіб відомий як ефективний спосіб перевірки наявних і одержання нових доказів. Відповідно до п. 9 ст. 224 Кримінального процесуального кодексу України, слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях. Важливе місце в тактиці одночасного допиту займають

організаційно-підготовчі заходи до її проведення. Добре організована слідча дія повинна проводитися активно, наступально, в максимально короткий проміжок часу, а керуючий вплив має бути спрямований на вирішення тактичних завдань.

До найбільш суттєвих організаційно-підготовчих заходів до проведення одночасного допиту можна віднести:

1. Вивчення матеріалів справи дозволяє слідчому вирішити питання про доцільність проведення одночасного допиту. Вказаний захід дозволяє вивчити показання допитуваних, визначити ступінь їх взаємовідносин та сутність розбіжностей у показаннях, визначити перелік питань і їх послідовність, обрати найбільш ефективні прийоми допиту.

2. Прийняття рішення про проведення одночасного допиту. Необхідно враховувати характер показань, що підлягають перевірці, їх місце в системі інших доказів, а також психологічні якості її учасників та існуючі між ними стосунки. Слідчий повинен враховувати суттєвість протиріч, які містяться в показаннях. Якщо протиріччя в показаннях можна усунути іншими засобами з меншим тактичним ризиком, то одночасний допит проводити недоцільно і слідчий повинен відмовитися від його проведення.

3. Визначення часу і місця проведення допиту. Будь-яке зволікання з його проведенням може призвести до зниження можливості отримання позитивних її результатів. Звідси, правильне визначення часу має важливу роль у його підготовці. Результативність допиту напряму залежить від часу і раптовості проведення. Чим більше часу минало з моменту виникнення необхідності проведення слідчої дії, тим меншою була її результативність. Будь-які невиправдані зволікання з її проведенням тягнуть отримання неправдивих показань або взагалі відмови від їх надання.

4. Встановлення обставин, які підлягають з'ясуванню. Предметом слідчої дії є обставини, з приводу яких виникли істотні суперечності в показаннях раніше допитаних осіб. Слідчий повинен визначити коло питань, які підлягають з'ясуванню, і завчасно скласти питання. Особливо уважно необхідно підійти до формулювання запитань. Спочатку необхідно з'ясувати загальні питання, а далі з метою їх уточнення і деталізації обставин підготувати уточнюючі і контрольні питання.

5. Проведення додаткового допиту. За необхідності слідчий може провести додатковий допит для з'ясування тих чи інших обставин, що мають значення для справи. Кожен з учасників може бути повторно допитаний, якщо в їх показаннях є протиріччя. Втім, неприпустимо готувати учасників до одночасного допиту, рекомендувати, наприклад, «впевнено триматись», «активно викривати» тощо.

6. Визначення осіб, між якими буде проведений одночасний допит, та черговості їх допиту. Під час цього заходу слідчий повинен враховувати можливість допитуваних осіб впливати один на одного із урахуванням

позитивних і негативних якостей, «слабких місць», нестійкості психіки та ін. Необхідно прогнозувати можливість зміни показань.

Не доцільно проводити одночасний допит між: 1) особами, які дають завідомо неправдиві показання; 2) співучасниками злочину, які можуть скориставшись навіть короткочасним контактом, обрати загальну лінію поведінки; 3) підозрюваними, які частково визнають свою вину і схильні змінити показання або негативно вплинути на інших учасників; 4) особами, які намагаються погодити свою позиції по відношенню один до одного або передати певну інформацію; 5) особами, із яких той, хто дає правдиві показання, перебуває у певній залежності від іншого учасника; 6) коли один із учасників допиту відмовляється давати показання у присутності іншої особи. У вказаних випадках слідчим недоцільно йти на тактичний ризик, а необхідно замінити одні дії або засоби на інші.

Важливим тактичним заходом в підготовці до одночасного допиту є вибір її учасника, який буде давати показання першим. Першою надають можливість висловитися особі, яка, на думку слідчого, дає правдиві показання, що відповідають дійсності і викривають підозрюваного у злочинній діяльності; наполягає дати показання у присутності іншої особи; показання якої підтверджуються іншими матеріалами справи.

Проаналізувавши слідчу практику і погляди вчених, необхідно зазначити, що несумлінного учасника допиту доцільно допитувати першим у таких випадках коли: 1) у слідчого є впевненість, що сумлінний учасник допиту чітко дотримується займаної позиції і не піддається негативному впливу; 2) слідчий вважає, що сумлінний учасник, почувши неправду, більш повно і аргументовано обґрунтує свою позицію; 3) показання несумлінного учасника можуть настільки обурити іншого допитуваного, що він повідомить слідству нові відомості; 4) несумлінний учасник просить про це, маючи за мету схилити до зміни показань на свою користь, а слідчий впевнений у протилежному і має намір використати ситуацію для одержання правдивих відомостей; 5) слідчий знає про намір несумлінного учасника використати допит для впливу на іншого допитуваного, але при цьому впевнений у неспроможності таких намагань і планує використати таку ситуацію для отримання достовірних показань.

7. Добір учасників допиту. До основних учасників можна віднести особу, яка проводить допит, та двох раніше допитаних осіб, в показаннях яких є протиріччя. Одночасний допит проводиться між ними у будь якій конфігурації, у тому числі і між учасниками, які мають однаковий статус. З метою запобігання негативного впливу на сумлінного учасника слідчої дії, або обміну інформацією для погодження у займаній позиції до слідчої дії доцільно залучати співробітників оперативних підрозділів. Такі особи здійснюють спостереження за поведінкою допитуваних.

8. Психологічна підготовка учасників одночасного допиту. До проведення слідчої дії слідчий повинен повідомити сумлінних учасників

одночасного допиту, про можливі складнощі психологічного характеру (погрози, компрометація), що можуть виникнути під час її проведення, та надати рекомендації, які дозволять запобігти негативному впливу.

На думку П.Д. Біленчука, В.К. Лисиченка і Н.І. Клименко слідчий повинен забезпечити психологічну готовність учасників до проведення одночасного допиту, якої особливо потребують потерпілі та свідки, які вперше залучаються до сфери кримінального процесу і можуть неадекватно зреагувати на спілкування з підозрюваним, внаслідок чого мета слідчої дії не буде досягнута. У необхідних випадках, для уточнення показань осіб, у яких є суперечності, слідчий може їх додатково допитати перед проведенням одночасного допиту [1, с. 334]. Попередня психологічна підготовка посилює вольові якості сумлінного учасника слідчої дії з метою запобігання негативного впливу.

Слідчим необхідно враховувати, що одночасний допит може мати і негативний вплив на сумлінних її учасників. Під час її проведення учасники з різним процесуальним статусом знаходяться в межах візуального спостереження один одного і мають можливість психологічного впливу своєю поведінкою, жестами, інтонацією. Свідки, потерпілі, спостерігаючи таку поведінку підозрюваного, який дає неправдиві показання, під час реалізації слідчим повноважень щодо провадження слідчої дії не розуміють, чому слідчий «дозволяє» такі показання, відчувають сумніви в своїх показаннях, зневіру в правосудді, яке вони пов'язують не тільки з повноваженнями суду, а й з повноваженнями слідчого і прокурора. У такій ситуації вони спостерігають безкарність обвинуваченого, який говорить неправду.

9. Визначення та підготовка технічних засобів фіксації одночасного допиту. Використання технічних засобів є досить ефективним під час проведення слідчої дії за участю іноземців, осіб з фізіологічними вадами, оскільки дозволяє перевірити правильність і повноту перекладу та усунути недоліки. На жаль, слідчі далеко не завжди (9 %) використовують технічні можливості. Аналіз кримінальних проваджень свідчить, що відеозапис проводився у співвідношенні 1 на 290 справ.

10. Складання плану допиту. Планування повинно вміщувати: формулювання запитань, які будуть застосовані під час допиту; визначення черговості допиту; визначення тактичних прийомів; створення умов, які будуть в повній мірі забезпечувати безпеку її учасників. Однак, опитування слідчих свідчить, що жодний з опитаних не складав плану проведення слідчої дії, 3 % обмежувалися чорновими нотатками.

Загальна поведінка підозрюваних, як правило, спрямована на зменшення своєї ролі у вчинених злочинах, приховання минулої злочинної діяльності. Вони впливають на стійкі позиції потерпілих і свідків, зволікають терміни слідства, створюють перешкоди розслідуванню, тому проведення між ними одночасних допитів є найвідповідальнішою слідчою дією. Звідси проведення одночасних допитів з такою категорією осіб

багато у чому залежить від правильного та ефективного володіння й оперування слідчими тактичними прийомами і застосування їх у практиці. Неналежна підготовка до проведення одночасного допиту тісно пов'язана із ризиком можливої зміни правдивих показань сумлінного учасника, відмови від дачі показань або розголошення даних слідства. Невиправдане зволікання з провадженням одночасного допиту може призвести до втрати фактору раптовості, який сприяє успішному досягненню мети слідчої дії [2, с. 275]. Тактично грамотно проведений одночасний допит раніше допитаних осіб, навіть якщо в її ході і не вдалося подолати істотних суперечностей у показаннях, повинна справити на несумлінного учасника психологічний вплив, розхитати його установку на неправду, допомогти слідчому перевірити правдивість показань учасників, глибше вивчити їх психологічні якості, розробити нові напрямки досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Біленчук П.Д., Лисиченко В.К., Клименко Н.І. та ін. Криміналістика: Підручник. / За ред. П.Д. Біленчука- 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Атіка, 2001. – 544 с.: іл.
2. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монограф. / Чаплинський К.О. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2011. – 496 с.

Верповський Богдан Миколайович
слухач групи М-ДР-622
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ ПРО КРИМІНАЛІСТИЧНУ ДАКТИЛОСКОПІЮ

Сучасну криміналістику неможливо уявити без дактилоскопії - вчення про відбитки рук та їх використання в боротьбі зі злочинністю. Ще 100 років тому її прихильники довго і наполегливо доводили переваги нового методу наукової ідентифікації. І хоча відбиток пальця для засвідчення різного роду операцій визнавався ще в Ассирії, Вавилоні, Китаї, Японії і навіть Давньому Єгипті, виникненню дактилоскопії ми зобов'язані, перш за все, англійцям. Незалежно один від одного У. Гершель і Г. Фолдс дійшли висновку про можливість дактилоскопічної реєстрації та встановлення злочинців за слідами рук, знайденими на місці події. Ф. Гальтон і Е. Генрі розробили класифікацію візерунків і довели їх індивідуальність та незмінність. Дактилоскопія стала своєрідним символом